

COMPETENCIES OF THE NURSE FOR EDUCATION OF PATIENTS WITH A DIAGNOSIS OF DIABETIC FOOT

Tatiana Slavkova

MU-Sofia, Branch "Prof. Dr. I. Mitev", Vratsa, Bulgaria, t.slavkova@filialvratsa.mu-sofia.bg

Ralica Eredanska

MU-Sofia, Branch "Prof. Dr. I. Mitev", Vratsa, Bulgaria, r.eredanska@filialvratsa.mu-sofia.bg

Abstract: Diabetes mellitus is a chronic, endocrine and socially significant disease in which blood sugar is higher than normal as a result of insufficient production of insulin in the body. One of the most serious complications of the disease is the so-called "diabetic foot", manifested by injury to the limb and subsequent gangrene, amputation and high mortality. This causes permanent disability to the patient, associated with additional complications, reduced duration and quality of life. Treatment requires a multidisciplinary approach, and the team should include – endocrinologist, vascular surgeon, orthopedist, hydro-podist, rehabilitator and nurse. Early diagnosis and limiting the influence of risk factors slows down the development of the disease and improves the prognosis of the patient's condition. Nurses carry out continuous monitoring and communication with the patient and his relatives. They must carry out control and training to limit the risk factors and exact compliance with the doctor's prescriptions, which helps to preserve the full lifestyle of the patient, both in the hospital setting and at home and in his social environment. In this context, the nurse's competencies are essential for the early detection and limitation of the factors for the development of the diabetic foot. Her full participation in the treatment team and proper training of patients and their relatives requires her certain knowledge and professional skills. The purpose of this work is to study the competencies of nurses in their participation in a team for the treatment of diabetic foot and to provide training to patients and their relatives to limit risk factors and maintain a normal lifestyle.

The study was conducted through an anonymous survey among 32 nurses working in a vascular surgery unit. The research is aimed at analyzing their competencies for providing quality health care to patients with a diagnosis of diabetic foot, as well as their ability to properly educate the patient and his relatives to slow down the development of the disease and maintain a normal lifestyle.

The majority of nurses are familiar with the disease diabetes and its complication "diabetic foot". The main guidelines in health care to limit risk factors include: diet, hygienic care and periodic examinations. To provide quality care and maintain a normal lifestyle for patients with a diagnosis of "diabetic foot", it is necessary to develop a health care algorithm in accordance with the specifics of the disease and the needs of the patient. Its successful implementation in practice depends on the competencies of the nurses and the ability of the medical institution to provide conditions for their development.

Keywords: diabetic foot, nursing, education, patient, health care.

КОМПЕТЕНЦИИ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА ЗА ОБУЧЕНИЕ НА ПАЦИЕНТИ С ДИАГНОЗА ДИАБЕТНО СЪПЪЛО

Татяна Славкова

МУ-София, Филиал „Проф. д-р И. Митев“- Враца, България, t.slavkova@filialvratsa.mu-sofia.bg

Ралица Ереданска

МУ-София, Филиал „Проф. д-р И. Митев“- Враца, България, r.eredanska@filialvratsa.mu-sofia.bg

Резюме: Захарният диабет е хронично, ендокринно и социално-значимо заболяване при което кръвната захар е със стойности по високи от нормалните в резултат на недостатъчно производство на инсулин в организма. Едно от най-тежките усложнения на заболяването е т. нар. „диабетно съпъло“, проявяващо се с рана на крайника и последваща гангрена, ампутация и висока смъртност. Това причинява трайна инвалидност на пациента, свързана с допълнителни усложнения, намалена продължителност и качество на живот. Лечението изисква мултидисциплинарен подход, като екипа трябва да включва – ендокринолог, съдов хирург, ортопед, хидроподист, реабилитатор и медицинска сестра. Ранната диагностика и ограничаването на влиянието на рисковите фактори забавя развитието на болестта и подобрява прогнозата за състоянието на пациента. Медицинските сестри осъществяват продължително наблюдение, грижи и общуване с пациента и неговите близки. Те трябва да извършват контрол и обучение за ограничаване на

рисковите фактори и точно спазване на лекарските предписания, което спомага за запазване на пълноценния начин на живот на пациента, както в болнична обстановка, така и в дома и социалната му среда. В този контекст, съществено значение за ранното откриване и ограничаване на факторите за развитие на диабетното стъпало имат компетенциите на медицинската сестра. Пълноценното ѝ участие в лекуващия екип и правилното обучение на пациентите и техните близки изисква от нея определени знания и професионални умения.

Целта на настоящата работа е проучване на компетенциите на медицинските сестри при участието им в екип за лечение на диабетно стъпало и осъществяване на обучение на пациентите и техните близки за ограничаване на рисковите фактори и запазване на нормален начин на живот.

Проучването е проведено чрез анонимна анкета сред 32 медицински сестри, работещи в отделение по съдова хирургия. Изследването е насочено към анализ на техните компетенции за предоставяне на качествени здравни грижи при пациенти с диагноза диабетно стъпало, както и за възможностите им да осъществяват правилно обучение на пациента и близките му за забавяне на развитието на заболяването и запазване на нормален начин на живот.

По-голямата част от медицинските сестри са запознати със заболяването диабет и неговото усложнение диабетно стъпало. Основните насоки в здравните грижи за ограничаване на рисковите фактори включват: хранителен режим, хигиенни грижи и периодични изследвания. За осигуряване на качествени грижи и поддържане на нормален начин на живот при пациенти с диагноза „диабетно стъпало“ е необходимо изработване на алгоритъм за здравни грижи в съответствие със спецификата на заболяването и нуждите на пациента. Успешното му прилагане в практиката зависи от компетенциите на медицинските сестри и възможностите на лечебното заведение да предоставя условия за тяхното развитие.

Ключови думи: диабетно стъпало, медицински сестри, обучение, пациент, здравни грижи.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Захарният диабет е хронично, ендокринно и социално-значимо заболяване при което кръвната захар е със стойности по-високи от нормалните. Повишеното ниво на кръвната захар се дължи на недостатъчно производство на инсулин в организма. Инсулина е хормон който се произвежда от бета-клетките на задстомашната жлеза. Заболяването се разделя на тип I (инсулинозависим) и тип II (неинсулинозависим). Основните симптоми могат да се проявят в три основни групи. Първата група се свързва със симптомите на хипергликемията: полидипсия, полифагия, склоност към инфекции на кожата и пикочните пътища. Втората група увреждания засягат очите, бъбреците и нервната система. Третата група води до развитие на тежка атеросклероза усложнена от исхемична болест на сърцето, мозъчен инфаркт и атеросклероза на съдовете на краката (Frykberg et al., 2008).

Едно от най-тежките усложнения на заболяването е т. нар. „диабетно стъпало“, при което се налага продължително и скъпо лечение. Усложненията настъпват вследствие рана на крайника и последваща инфекция, гангрена, ампутация и висока смъртност. Ранното определяне на диагнозата и ограничаването на рисковите фактори забавя развитието на болестта и подобрява прогнозата за състоянието на пациента (Богданова и Миликина, 2022; Brousseau-Foley et al., 2022). Лечението изисква мултидисциплинарен подход, като екипа трябва да включва – ендокринолог, съдов хирург, ортопед, хидроподист, рехабилитатор и медицинска сестра (Бохчелян, 2000; 2002; Pombeiro et al., 2022).

В препоръките на международна работна група, изследвала проблемите на диабетното стъпало, на първо място се изтъква ранното разпознаване и откриване на проблемите и възможно най-ранно започване на лечението. Пациентите трябва да бъдат водени на отчет и да преминават редовни прегледи от добре обучен персонал. Необходимо е да се предприемат задължителни мерки за намаляване на улцеративния риск, което включва манипулации от страна на хидроподиста, използване на подходящи обувки, провеждане на специални съдови и ортопедични интервенции (Костов и др., 2014; Sharma et al., 2022).

Диабетното стъпало, като инвалидизиращо усложнение на захарния диабет, намалява продължителността и сериозно влошава качеството на живот на пациента. Също така заболяването увеличава многократно разходите на болничните заведения (Стамболова и др., 2006). Прилагането на комплексен подход и ангажираността на обществото и здравеопазването са необходими за осигуряване на икономически ефективни здравни грижи, профилактика и лечение, които да спомагат за запазване на нормален начин на живот на пациентите и техните семейства (Стамболова и др., 2016).

Медицинските сестри осъществяват продължително наблюдение и общуване с пациента и неговите близки. Те трябва да извършват контрол и обучение за ограничаване на рисковите фактори и точно спазване на лекарските предписания, което спомага за запазване на пълноценния начин на живот на пациента, както в болнична обстановка, така и в дома и социалната му среда. В този контекст, съществено значение за ранното

откриване и ограничаване на факторите за развитие на диабетното стъпало имат компетенциите на медицинската сестра. Тя трябва да познават много добре признаците на диабета и неговите усложнения за да могат да осъществяват качествени здравни грижи при тези пациенти. Пълноценното участие в лекуващия екип и правилното обучение на пациентите и техните близки изисква от медицинската сестра определени знания и професионални умения (Богданова, 2019).

2. ЦЕЛ

Целта на настоящата работа е проучване на компетенциите на медицинските сестри при участието им в екип за лечение на диабетно стъпало и осъществяване на обучение на пациентите и техните близки за ограничаване на рисковите фактори и запазване на нормален начин на живот.

3. МАТЕРИАЛ И МЕТОД

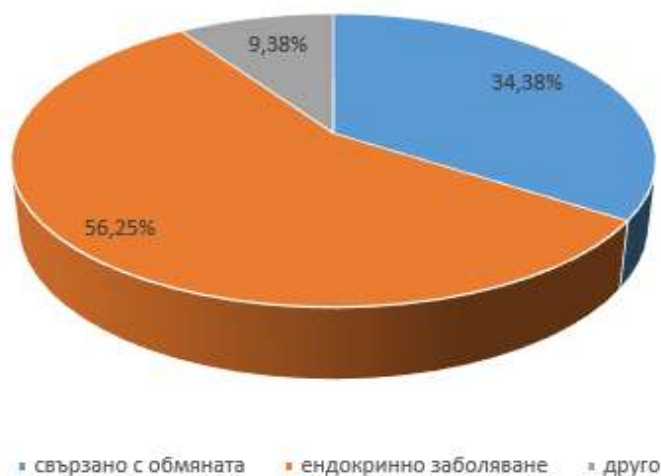
Проучването е проведено чрез анонимна анкета сред 32 медицински сестри, работещи в отделение по съдова хирургия. Изследването е насочено към анализ на техните компетенции за предоставяне на качествени здравни грижи при пациенти с диагноза диабетно стъпало, както и за възможностите им да осъществяват правилно обучение на пациента и близките му за забавяне на развитието на заболяването и запазване на нормален начин на живот.

4. РЕЗУЛТАТИ

Основната дейност на медицинските сестри е насочена както в медицински, така и в социален аспект. Те контролират и обучават пациентите и техните близки, за точно спазване на лекарските назначения и формиране на здравословни навици, като по този начин се повишава тяхната мотивираност и активност в лечебния процес. От квалификацията и професионалните умения на здравните специалисти зависи качеството и ефективността на извършваните манипулации, ранната диагностика, превенцията и профилактиката, което, от своя страна, има важно значение за предотвратяването и лечението на заболяването. Също така, медицинската сестра подпомага пациентите да запазят своя пълноценен начин на живот, както в дома, така и в социалната си среда.

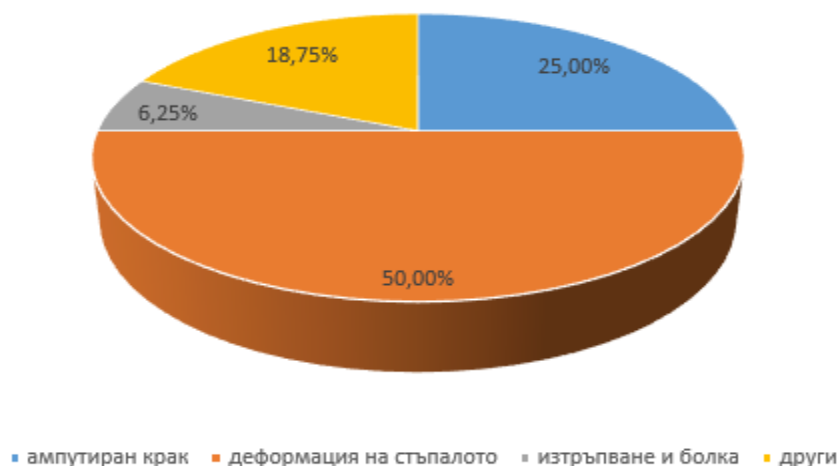
На Фиг. 1 са представени резултати от проучване на компетенциите на медицинските сестри относно същността на заболяването. По-голямата част от тях (56,25 %) определят правилно произхода и познават симптомите и клиничните белези на болестта, около една трета от анкетираните (34,38 %) свързват диабетното стъпало с обмяната на веществата, а 9,38 % посочват друг отговор. За да се подобри състоянието и качеството на живот на пациентите медицинските сестри, оказващи грижите трябва да бъдат запознати с етиологията на заболяването, неговите прояви, профилактика, лечение и грижи.

Фиг. 1. Компетенции на медицинските сестри относно същността на заболяването

Диабетното стъпало е най-често срещаното усложнение на диабета, което се проявява с деформация, изтръпване, болка на ходилото и други симптоми, и често води до ампутации.

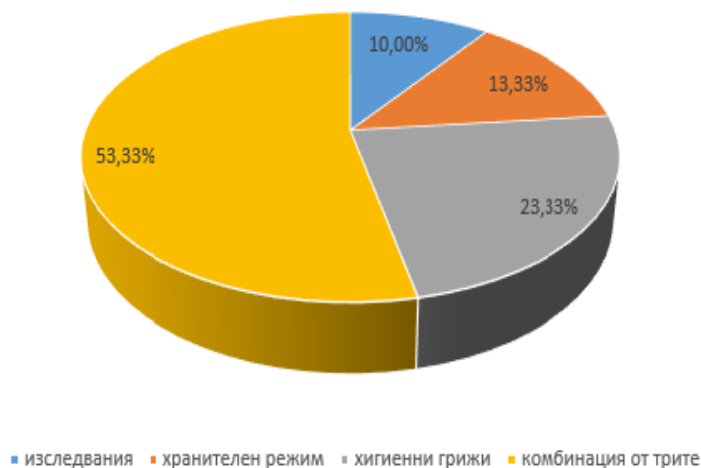
Фиг. 2. Най-често срещаните проявления на диабетното стъпало в практиката

На Фиг. 2 са показани най-често срещаните проявления на диабетното стъпало, които медицинските сестри срещат в своята практика. Най-много са деформациите на ходилото - 50,00 %, следват ампутациите на крайник - 25,00 %, изтръпване и болка - 18,75 %, и други - 6,25 %.

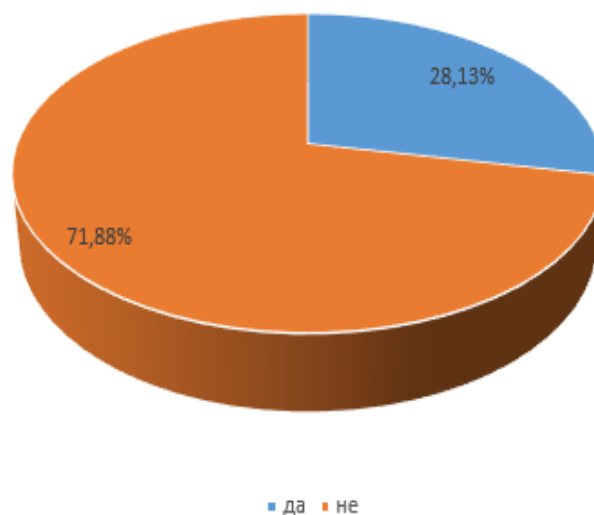
Деформацията на ходилото и ампутациите оказват негативно влияние върху качеството на живот на пациентите и са огромна финансова тежест за семейството и здравното заведение. Усложненията при заболяването са предотвратими чрез осъществяването на адекватно лечение и подходящи грижи за пациента. Редовното почистване и проверка на краката за съществуващи рани, носенето на подходящи обувки са част от мерките, които трябва да се спазват за да се избегнат усложненията. Също така редовната физическа активност има благоприятно въздействие върху заболяването.

Фиг. 3. Мнение на медицинските сестри за значението на основните дейности при здравни грижи за пациенти с диабетно стъпало

Здравните грижи при пациенти с диабетно стъпало, са важна част от лечението и възстановяването, като включват периодични изследвания, спазване на хранителен режим и съответните хигиенни грижи. Повече от половината от анкетираните медицински сестри (53,33 %) считат, че трите основни дейности са неразривно свързани при осъществяване на грижите, 23,33 % отдават най-голямо значение на хигиенните грижи, 13,33 % на хранителния режим и спазване на диета, а 10,00 % посочват като най-важно редовното проследяване на кръвните показатели (Фиг. 3).

Фиг. 4. Осъществяване на здравни грижи по изработен алгоритъм

Въвеждането в практиката на предварително разработен и научнообоснован стандартен алгоритъм на грижите за пациенти с диабетно стъпало е предпоставка за повишаване на качеството на здравните грижи чрез прецизиране на отговорностите на медицинските специалисти при оптимално използване на човешките и материалните ресурси.

Резултатите от изследването показват, че по-голямата част от анкетираните медицински сестри - 71,88 %, възприемат положително въвеждането в практика на алгоритъм за работа при пациенти с диабетно стъпало. По-малко от една трета от анкетираните (28,13 %) не виждат необходимост от въвеждането на подобен алгоритъм. Вероятно това е обусловено от съмнения доколко такъв единен подход при осигуряване на грижите ще съответства на квалификацията и компетенциите на специалистите по здравни грижи и до каква степен лечебното заведение ще предостави условия за обучение на персонала.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Диабетното стъпало е тежко усложнение на диабета, което изисква създаване на добра организация на здравните грижи. Най-често срещаните усложнения в практиката на медицинските сестри са деформация на ходилото и ампутации, които са предотвратими при оказано навременно лечение и адекватни здравни грижи. Пациентите трябва да бъдат обучени да спазват хигиени грижи и хранителен режим, също така редовно да проследяват кръвната захар.

Медицинските сестри имат важна роля в лечебно-диагностичния процес и профилактиката при пациентите с диабетно стъпало. По-голямата част от тях притежават познания за заболяването, което им позволява да предоставят качествени здравни грижи, както и да осъществяват контрол и обучение на пациента и неговите близки за ограничаване на рисковите фактори и точно спазване на лекарските предписания. Това спомага за запазване на пълноценния начин на живот на пациента и подобрява прогнозата за неговото състояние.

Въвеждането в практиката на единен подход при грижите за пациенти с диабетно стъпало, чрез научнообоснован алгоритъм, съобразен с особеностите на заболяването и произтичащите от тях медицински и социални проблеми на пациентите, ще повиши качеството и ефективността на здравните грижи. Това изисква от лечебните заведения да предоставят условия за развитие на компетенциите и повишаване на квалификацията на медицинските сестри в съответствие със съвременните разбирания за непрекъснатост на обучението и развитие на човешките ресурси в системата на здравеопазване.

ЛИТЕРАТУРА

- Богданова, К. (2019). Основни аспекти в управлението на здравните грижи. Централна медицинска библиотека, Медицински университет -София, ISBN 978-619-7491-08-1. 112 стр..
- Богданова, К., & Миликина, Д. (2022). Управление на здравните грижи в интензивните отделения в епидемиологична обстановка на Covid 19". Institute of Knowledge Management International Journal, Vol 49.4, UDK 37, ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X, p.629-636.

- Бохчелян, Х. (2002). Профилактика на стъпалните язви – препоръки на международния консенсус за профилактика и лечение на диабетно стъпало. Сп. Съвременна медицина, бр.6, ISSN 0562-7192, год, LIII, София. Медицинска издателство APCO, с. 36-40.
- Бохчелян, Х. (2000). Диабетното стъпало – социално значим проблем. Списание Социална медицина, бр.2, ISSN 1310-1757, год.VIII, с. 8-9.
- Костов, О., Владева, С., Божкова, М., & Петрова, Г. (2014). Комплексният подход в основата на ефективната профилактика и лечение на диабетното стъпало. Сп. Сестринско дело, бр. 1, год. XLVI, стр. 37.
- Стамболова, И., Костов, О., Владева, С., Божкова, М., & Петрова, Г. (2016). Инвалидизация при пациенти с диабетно стъпало – социални аспекти и рехабилитация. Сп. Сестринско дело, бр. 2, год. XLVIII, стр. 37.
- Стамболова, И. (2006). Проучване на дейността на медицинската сестра в първичната медицинска помощ. Сестринско дело, № 2, 8-11.
- Brousseau-Foley, M., Blanchette, V., Trudeau, F., & Houle, J. (2022). Physical Activity Participation in People With an Active Diabetic Foot Ulceration: Canadian Journal of Diabetes. 46(3):313-327, 2022 Apr.
- Frykberg, R.G. et al. (2008). Diabeticfootdisorders: a clinical practice guideline American College of Foot and Ankle Surgeons – J. foot Ankle Surg, 39, Suppl. 5, p. 1-60.
- Pombeiro, I., Moura, J., Pereira, M. G., & Carvalho, E. (2022). Stress-Reducing Psychological Interventions as Adjuvant Therapies for Diabetic Chronic Wounds. Current Diabetes Reviews. 18(3):66-76. Sharma H., Sharma S., Krishnan A., Yuan D., Vangaveti V. N., Malabu U. H., Haleagrahara N. (2022). The efficacy of inflammatory markers in diagnosing infected diabetic foot ulcers and diabetic foot osteomyelitis: Systematic review and meta-analysis. PLoS ONE [Electronic Resource]. 17(4):e0267412, 2022.